

Поповиич П.В.

*Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя***ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ПОСЛУГ 3PL ОПЕРАТОРІВ
ВІТЧИЗНЯНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ**

Досліджено розвиток логістичного сектору Third Party Logistics в Україні враховуючи досвід зарубіжних країн. Розглянуто економічні аспекти та перспективи використання послуг 3PL провайдерів порівняно з розподільчою логістикою для вітчизняних підприємств.

Ключові слова: 3PL провайдер, ритейл, розподільча логістика, логістичні послуги.

За даними Державного комітету статистики України, оборот роздрібною торгівлі в Україні за січень-грудень 2013р. становив 884,2 млрд. грн. (+9,5% like-to-like). За період січень-грудень 2014 р. – 903,5 млрд гривень, що у порівнянних цінах становить 91,4% обсягу січня-грудня 2013 р., у порівнянні з аналогічним періодом 2013 р. маємо скорочення 8,6% [1]. В ритейлі домінують: значне зменшення сукупного попиту; EBITDA ритейлерів і поставників знижується, причинами збільшення оборотів є ріст цін, а не кількість реалізованих товарів, що для операторів ринку нівелюється курсовими ризиками, інфляцією, ін.; з метою залучення капіталу на IPO, рідше SPO, або пошук стратегічного інвестора, до 2013р., значна кількість національних компаній проводила підготовку для «прозорої» діяльності, проте АТО, економічна криза, непрогнозованість політики і макроекономіки вказані процеси припинили; кардинально змінюється комплекс функцій дистрибуції за рахунок негативних змін при роботі з товарними кредитами і запозиченими коштами.

Доцільно провести аналітичне дослідження проблематики використання послуг 3PL провайдерів порівняно з розподільчою логістикою для вітчизняних підприємств.

За оцінками Meibach Logistik, Armstrong & Associates, Inc. [2, 3], найбільший приріст об'ємів транспортно-логістичного ринку спостерігався у 2007р. (збільшення 33% відносно 2006 р.) з причини розвитку азійських ринків, особливо Китаю, а також ринків Індії, Бразилії. Під впливами глобальної економічної кризи темпи росту вказаного ринку знизились до 9%, а в 2009 р. обсяг знизився на 12%. З 2010р. по 2012 р. відбулось зростання ринку на 1 трлн. дол. (з 6,3 до 7,3 трлн. дол.). Встановлена динаміка обсягу логістичного аутсорсингу: 2010р. – ріст 17%, 2011р. – ріст 10 %, 2012 р. – зниження темпів росту до 5% з подальшим сповільненням у 2013р. і 2014р. [2, 3]. Отже, у середньостроковій перспективі світова і вітчизняна економічна кон'юнктура буде нестабільною і матиме негативний вплив на логістичний ринок. У структурі світового ринку логістичних послуг з 2005р. до 2013р. [3] частка транспортно-експедиторських послуг зменшилася на 14%, частка комплексних логістичних послуг (включаючи послуги зберігання і дистрибуції товарів) виросла на 8%, частка управлінської логістики виросла на 6%. Структура транспортно - логістичного ринку України на сьогодні: послуги транспортні логістики - 89%, послуги складського зберігання - 8%, транспортно-експедиторські операції- 2%, управлінська логістика - 1% , причому, за аналітичними оцінками, на ринку логістичних послуг частка контрактної логістики становить до 9-20 %, [1, 4]. Згідно досліджень Всесвітнього банку, у рейтингу «торгова логістика в глобальній економіці» Україна знаходиться на 66-м місці з 155 країн (102-е в 2010р.) [5].

Основою позитивного тренду динаміки міжнародної торгівлі, відповідно інвестиційної привабливості ринків є розвиток логістичної інфраструктури, причому важливим є вибір методики оцінювання розвитку логістичних систем за регіонами. Міжнародною фінансовою групою «Agility» запропоновано і успішно застосовується більше п'яти років індекс розвитку ринку логістики Agility Emerging Markets Logistics Index який відображає ступінь привабливості ринку логістики для інвестицій [9, 10]. Рівень інвестиційної привабливості оцінюється за сукупністю показників: розвитку транспортних комунікацій, вел ичини і динаміки розвитку, ринкової сумісності [9, 10, 11]. Рейтинг країн згідно Agility Emerging Markets Logistics Index 2016 , в тому числі з деталізацією за субіндексами наведено на рис. 1, 2 [9] . Україна, порівняно з 2013р. [10, 11] , погіршила показники, знизившись більше 10 місць.

Ranking	Country	2016 Index	2015 Index
1	China	7.91	8.09
2	UAE	7.00	6.63
3	India	6.76	6.66
4	Malaysia	6.66	6.36
5	Saudi Arabia	6.62	6.76
6	Brazil	6.40	6.71
7	Indonesia	6.36	6.70
8	Mexico	6.17	6.30
9	Russia	6.16	6.57
10	Turkey	5.95	6.06
11	Chile	5.94	5.93
12	Qatar	5.83	5.87
13	Thailand	5.63	5.58
14	Oman	5.48	5.70
15	Philippines	5.34	5.15
16	South Africa	5.30	5.46
17	Nigeria	5.28	4.56
18	Kazakhstan	5.28	5.08
19	Vietnam	5.10	4.95
20	Morocco	5.05	5.11
21	Kuwait	5.02	4.91
22	Egypt	4.99	4.38
23	Pakistan	4.99	4.77
24	Uruguay	4.93	4.92
25	Colombia	4.91	4.86
26	Bahrain	4.90	4.78
27	Bangladesh	4.73	4.56
28	Peru	4.70	4.84
29	Sri Lanka	4.55	4.43
30	Algeria	4.46	4.10
31	Argentina	4.42	4.67
32	Ecuador	4.29	4.14
33	Jordan	4.28	4.54
34	Ukraine	4.09	4.46
35	Paraguay	3.71	3.74
36	Tunisia	3.69	3.87
37	Ethiopia	3.62	3.76
38	Bolivia	3.61	3.58
39	Venezuela	3.60	3.81
40	Tanzania	3.57	3.60
41	Libya	3.52	3.58
42	Lebanon	3.43	3.56
43	Kenya	3.38	3.47
44	Cambodia	3.36	3.46
45	Uganda	3.33	3.31

Рис. 1- Рейтинг країн за Agility Emerging Markets Logistics Index 2016 [9]

Ranking	Country	Market size and growth sub-index	Market compatibility sub-index	Market connectedness sub-index	Total Index
1	China	9.48	6.79	6.75	7.91
2	UAE	5.58	8.61	7.73	7.00
3	India	9.32	4.80	4.95	6.76
4	Malaysia	6.41	6.56	7.00	6.66
5	Saudi Arabia	6.84	6.89	6.23	6.62
6	Brazil	7.87	6.09	4.91	6.40
7	Indonesia	8.66	4.44	4.81	6.36
8	Mexico	7.73	4.56	5.29	6.17
9	Russia	6.83	5.58	5.72	6.16
10	Turkey	6.74	5.63	5.23	5.95
11	Chile	5.26	6.62	6.32	5.94
12	Qatar	4.83	7.62	5.97	5.83
13	Thailand	6.72	4.33	5.13	5.63
14	Oman	3.93	7.54	6.11	5.48
15	Philippines	6.56	4.79	4.27	5.34
16	South Africa	5.54	4.81	5.31	5.30
17	Nigeria	7.79	3.40	3.50	5.28
18	Kazakhstan	4.60	6.94	5.14	5.28
19	Vietnam	5.42	5.15	4.72	5.10
20	Morocco	4.15	6.05	5.52	5.05
21	Kuwait	4.63	6.59	4.59	5.02
22	Egypt	6.12	2.85	4.90	4.99
23	Pakistan	6.85	2.86	4.06	4.99
24	Uruguay	3.38	6.71	5.69	4.93
25	Colombia	5.88	2.86	4.95	4.91
26	Bahrain	3.27	6.21	6.01	4.90
27	Bangladesh	5.91	4.45	3.56	4.73
28	Peru	4.91	4.03	4.84	4.70
29	Sri Lanka	3.25	5.96	5.26	4.55
30	Algeria	4.87	4.49	3.98	4.46
31	Argentina	4.14	4.99	4.42	4.42
32	Ecuador	2.80	4.65	5.77	4.29
33	Jordan	2.81	5.52	5.25	4.28
34	Ukraine	3.48	3.99	4.84	4.09
35	Paraguay	2.82	4.76	4.15	3.71
36	Tunisia	3.06	4.18	4.14	3.69
37	Ethiopia	3.37	4.39	3.48	3.62
38	Bolivia	2.76	4.52	4.06	3.61
39	Venezuela	3.38	3.69	3.79	3.60
40	Tanzania	3.15	4.52	3.53	3.57
41	Libya	2.68	2.08	5.25	3.52
42	Lebanon	2.46	4.33	4.04	3.43
43	Kenya	3.34	2.23	4.06	3.38
44	Cambodia	2.53	4.34	3.77	3.36
45	Uganda	2.90	3.48	3.74	3.33

Рис. 2- Субіндекси Agility Emerging Markets Logistics Index 2016 [9]

Раціональним при дослідженнях логістичних ринків країн за Agility Emerging Markets Logistics Index є візуалізація результатів Emerging Markets Quadrant, рис. 3 [9], для оцінки перспектив ринків,

які розвиваються в квадрантах відображено відносні позиції країн за індексом. У залежності від розміру і потенціалу бар'єрів входу на ринок, діаграма розділена на чотири квадранти - зони. Верхня частина діаграми: країни у правому верхньому квадранті рекомендовані для роботи та логістичних інвестицій, країни у верхньому лівому квадранті надають, відносно правого, менше можливостей, але забезпечують нескладне входження в ринок. Нижня частина діаграми включає країни з суттєвими бар'єрами для входу з проблемною роботою на ринку логістики.

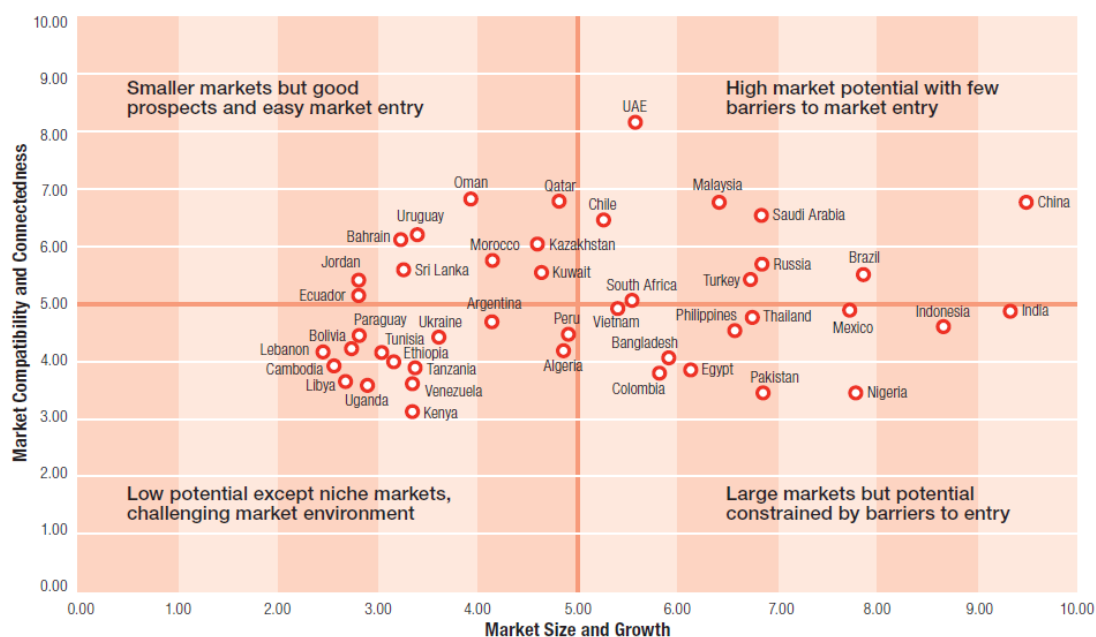

Рис. 3- Діаграма Emerging Markets Quadrant за Agility Emerging Markets Logistics Index 2016 [9]

У 2016 році Україна знаходиться на 34-му місці, мінус чотири пункти до попереднього року, сумарна оцінка знизилася на 0,37 пункти. Субіндекс розміру і привабливості ринку впав на 0,42 пункти до 3,48 (рис. 2), причому, за оцінками МВФ, реальні зміни ВВП склали -6,8% у 2014 році, і -9,0% в 2015 році [9, 10]. Також субіндекс сумісності впав до рівня 3,99 пункти, знизившись на 1,30 пункти (рис. 2). Також потоки FDI в Україну зменшились на 91% , або \$410 мільйонів в 2014 р., що є найнижчим рівнем за 15 років [9, 10].

Проте, в даних складних умовах на вітчизняному ринку відбуваються процеси трансформації логістичних фірм у логістичні оператори, що працюють з наданням комплексу логістичних послуг, також має місце вихід окремих потужних логістичних операторів на ринок, що сприятиме посиленню конкуренції та розширенню портфелю пропозицій. Значимою тенденцією є трансформація логістичних фірм в логістичні оператори.

Відомі наступні типи операторів 3PL послуг [4]:

- Standard 3PL Provider, виконує базові функції логістики - упаковку, складування, розподіл, для більшості підприємств 3PL функція не є їх основною діяльністю;
- Service Developer, використовує системи виявлення і відстеження упаковки, забезпечуючи системою безпеки. Оператори пропонують сучасні WMS, інші IT сервіси;
- The Customer Adapter, забезпечує повний контроль логістичної діяльності компанії не розвиваючи нові послуги;
- The Customer Developer, 3PL оператор, інтегрується з клієнтом шляхом забезпечення логістики в повному об'ємі, має кілька надвеликих клієнтів, зазвичай вказані провайдери виконують весь обсяг поставлених контрагентом задач.

На сьогодні оборот 3PL-сегменту в Україні, без врахування міжнародних перевезень і експедиторських послуг, становить 2,5 млрд. грн. [1, 5], що є 1% від обороту роздрібною торгівлі [1] і до 3% від товарообороту в «modern trade» [5]. З більше ста існуючих в Україні логістичних компаній, рівень 3PL, з суттєвими окремими відхиленнями, мають до 10 підприємств, зокрема [6]: «Комора-С», «Ост-Вет Експрес», «Kuehne&Nagel», «Maersk Line», «РЕП-транс», «ТБН-Логістика», «Українські вантажні кур'єри», «ICT», «Raben-Україна». Особливостями вітчизняного бізнесу є, що «СAB-Сервіс», «Комора-С» зосереджені виключно на внутрішньому ринку, маючи в контрагентах потужні

“Проктер енд Гембл Україна”, “Крафт Фудз Україна”, “ГласкоСмітКлайн Хелекер Юкрейн”, ін., такі логістичні фірми як, зокрема, “Kuehne&Nagel”, “Maersk Line”, експедиційна компанія “ТБН Логістик Україна”, зосереджені на одному секторі, що нетипово для 3PL провайдера [6, 7].

Узагальнюючи, з урахуванням досліджень [5 - 8], базовими проблемами сектора 3PL послуг в Україні є:

недостатня кількість складських приміщень відповідної якості в регіонах України для створення національних систем фізичної дистрибуції;

непрозорість логістичних операцій, неструктурованість провайдерів 2PL послуг (кількість в Україні «офіційних» транспортних компаній – приблизно 50, що мають біля 5% загального обсягу автопарку, «офіційних» експедиторів – біля 100, «неофіційних» експедиторів – більше 1000). Окремими компаніями транспорт фрахтується за готівку з метою здешевлення послуг до 20%, зменшуючи базу і величину оподаткування;

з причини неякісної інфраструктури ROI інвестицій недостатня для їхнього залучення;

непрозорість процедури одержання дозволів для міжнародних транспортно – експедиторських перевезень, також проблематика митної очистки вантажів;

вимога вантажовласників щодо низьких тарифів для логістичного сервісу високої якості;

недостатня кількість персоналу належної кваліфікації.

Порівняння трендів оптової і роздрібною торгівлі [1] свідчить, що розвиток ринку ритейлу детермінується рівнем розвитку дистрибуторської компоненти оптової торгівлі. Частка обороту великих мереж в загальному обороті роздрібною торгівлі, зокрема групи продовольчих товарів, становить до 10% [1, 7], отже значного впливу на ринок вони не мають. З метою скорочення витрат на шляху товару до кінцевого споживача раціонально застосовувати методології розподільчої логістики і управління товарними запасами шляхом передачі логістичних функцій оператору, конкурентною перевагою якого є менші сукупні видатки у порівнянні з дистриб'ютором.

Об'єктивно, в Україні практично відсутня конкуренція між ритейлерами, торгові мережі передають логістичні функції поставникам товарів, виробники гостро конкурують у питаннях власної присутності в торгових мережах, що посилює конкуренцію між підприємствами – виробниками і дистрибуторами, підвищуючи рівень логістичного сервісу. Використання послуг 3PL провайдерів вітчизняними підприємствами з делегуванням операторам функцій управління ланцюгами постачань, товарними запасами буде доцільним при умовах стабільних ринків як значна конкурентна перевага, що полягатиме у скороченні затрат шляхом передачі логістики як непрофільної функції на аутсорсинг з виключенням дистрибуторів. Діяльність 3PL провайдерів детермінується, концептуально, пошуком поставника і споживача з передачею управління ланцюгами постачань безпосередньо оператору 3PL, який при цьому вимушений конкурувати з чистим дистрибутором як комерційні посередники на товарному ринку. Обернено, дистрибутор з розвинутими стабільними технологіями продаж шляхом розвитку функцій логістики матиме переваги і можливість конкурувати в наданні 3PL послуг.

Висновки. Споживчий та оптовий ринки мають близькі тренди розвитку і є відносно збалансованими, ринок логістичних послуг в Україні має стійку тенденцію розвитку при об'єктивному зниженні темпів росту, перспективи форматів 3PL і дистрибуції рівноцінні.

1. Державний комітет статистики України [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Meibach Logistik [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.miebach.com>
3. A&A's [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.3plogistics.com/>
4. Тюріна Н. М. Логістика [Текст]: Навч. посіб. / Н. М.Тюріна, І. В. Гой., І. В. Бабій. – К.: «Центр учбової літератури», 2015. – 392 с.
5. УВК [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uvk.ua/ua/reviews>
6. Станіславик О.В., Коваленко О.М. Сучасні аспекти розвитку логістичного аутсорсингу в Україні // Інформаційні технології в освіті, науці та виробництві. – 2012. – № 1 – С. 107-114.
7. Хобта В. М. Підвищення ефективності логістичної діяльності підприємства на основі аутсорсингу / В. М. Хобта, А. І. Кондратова // Вісник Одеського національного університету. Економіка. - 2013. - Т. 18, Вип. 3(3). - С. 127-130.
8. Third-Party Logistics (3PL) Market Information. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.3plogistics.com/3PL_Market_Information.htm
9. <http://www.agility.com/EN/AboutUs/Documents/Agility%20Emerging%20Markets%20Logistics%20Index%202016.pdf>
10. <http://www.agility.com/EN/About-Us/Pages/AEMLI-2016-Size-and-Growth-Attractiveness.aspx>

11. Пасічник А. М. Проблеми та перспективи розвитку логістичного аутсорсингу в транспортній системі України / А. М. Пасічник, І. Г. Лебідь, В. В. Кутирєв, К. М. Бугерко // Управління проектами, системний аналіз і логістика. - 2014. - Вип. 14(1). - С. 146-159.

REFERENCES

1. State Statistics Committee of Ukraine. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Meibach Logistik. Available at: <http://www.miebach.com>
3. A&A's. Available at: <http://www.3plogistics.com/>
4. Tiurina, N., Hoi, I. & Babii, I. (2015). *Logistics*, Kyiv, 392 p.
5. UVK. Available at: <http://www.uvk.ua/ua/reviews>
6. Stanislavuk, O. & Kovalenko, O. (2012). Modern aspects of logistics outsourcing development in Ukraine. *Informatsiini tekhnologii v osviti, nauksi ta vyrobnytstvi*. No. 1, pp. 107-114.
7. Khobta, V. & Kondratova, A. (2013). Improving the efficiency of logistics activity of enterprises based on the outsourcing. *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomika*. Vol. 18, Issue. 3(3), pp. 127-130.
8. Third-Party Logistics (3PL) Market Information. Available at: http://www.3plogistics.com/3PL_Market_Information.htm
9. <http://www.agility.com/EN/AboutUs/Documents/Agility%20Emerging%20Markets%20Logistics%20Index%202016.pdf>
10. <http://www.agility.com/EN/About-Us/Pages/AEMLI-2016-Size-and-Growth-Attractiveness.aspx>
11. Pasichnyk, A., Lebid, I., Kutyriev, V. Buhерko, K. (2014). Problems and prospects of logistics outsourcing development in Ukrainian transport system. *Upravlinnia proektamy, systemnyi analiz i lohistyka*. Issue. 14(1). pp. 146-159.

П. Попович. Экономические аспекты использования услуг 3pl операторов отечественными предприятиями.

Исследовано развитие логистического сектора Third Party Logistics в Украине учитывая опыт зарубежных стран. Рассмотрены экономические аспекты и перспективы использования услуг 3PL провайдеров по сравнению с распределительной логистикой для отечественных предприятий.

Ключевые слова: 3PL провайдер, ритейл, распределительная логистика, логистические услуги.

P. Popovych. Economic aspects of services 3PL operator for domestic enterprises.

Studied the development of the logistics sector in Third Party Logistics Ukraine the experience of foreign countries. Economic aspects and prospects of 3PL services providers compared to the distribution logistics for domestic enterprises.

Keywords: 3PL provider, retail, distribution logistics, logistics services.

АВТОР:

ПОПОВИЧ Павло, доктор технічних наук, доцент, професор кафедри «технічної механіки, с/г машин і транспортних технологій», Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, e-mail: PPopovich@ukr.net

АВТОР:

ПОПОВИЧ Павел, доктор технических наук, доцент, профессор кафедры «технической механики, с/х машин и транспортных технологий», Тернопольский национальный технический университет имени Ивана Пулюя, e-mail: PPopovich@ukr.net

AUTHOR:

Pavlo POPOVYCH, Doctor of Engineering Science, Associate Professor, Professor of Technical Mechanics, Agricultural Machines and Transport Technologies Department, Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University, e-mail: PPopovich@ukr.net

Стаття надійшла в редакцію 28.08.2015р.